

6. Психична функция и психичното развитие на човека.

Понятието психична функция е познато още от времето на немския психо-физиолог Вилхелм Вундт, в своите анализи той разглежда психичната функция като основа на културното развитие на човека. Но той не обръща внимание на разслояването на това културно развитие. Друг немски психолог Карл Юнг преодолява абстрактния анализ на Вундт като обвързва психичната функция с особено културно етническо образование наречено от него архетип. Според него хората формират психичните си функции в зависимост от онези расови и национални измерения на социалните групи от които произлизат. За това според Юнг архетипът проектира и детерминира абсолютно човешкото психично развитие и в частност неговите психични функции.

Коренно различен подход към психичната функция се появява в теорията на Вичотски за културно – историческото психично развитие на човека. Съгласно тази теория психичното развитие на човека е определено в продуктите на обществено – историческата дейност на обществото и от възможностите на индивида да ги овладява посредством езика и социалното общуване. На тази основа в човешкия индивид се развиват и изграждат психични функции. По такъв начин Вичотски преодолява абстрактната схема на Вундт за психичната функция, а заедно с това и генетичната обреченост на психичното развитие на човека от архетип на Карл Юнг. Формирането на психичните функции на човека е ограничено в условията на културно- историческото развитие при най благоприятните за него условия на социални взаимодействия за овладяване на продуктите на науката, на културата на техниката, на изкуството.

Според теорията на Вичотски психичното развитие на човека включва два вида психични функции:

- елементарни и висши.

Елементарните психични функции са в основата си генетично зададени като възможност, за това са общи за хората и висшите животни.

Зрението е една елементарна психична функция, която анатомично и физиологически е еднакво осигурена както на човека така и на висшите животни. Тя се развива, достига степен на съвършенство и за безпогрешно ориентиране на индивида в заобикалящата го природна действителност. Психичното развитие на човека е свързано най-напред с елементарните психични функции. Всъщност те се развиват, те се разширяват, те се усъвършенстват, това се отнася както за зрителните, така за слуховите, обонятелните, тактилните, вкусовите и двигателните психични функции. У някои висши животни те се развиват много по – рано и с много висока степен на съвършенство, докато човека те отнемат много повече време. Особеното на елементарната психична функция е в това, че те се развиват в условията на езиковото общуване на индивида с възрастните и посредством социално или обществено взаимодействие между тях. Тези две обстоятелства внасят качествени промени в елементарните психични функции на човека те придобиват поетапно социален облик – зрението, слух, усещания и т.н. (човека и животните виждат еднакво но човека вижда и социалната същност на нещата). За това развитието на елементарните психични функции на човека като вече социализирани, създават благоприятни условия за овладяване на обществено историческия опит, за ориентиране в света на продуктите на човешката дейност.

Присъщото на човека психично развитие е културно – историческия процес и за това заедно с елементарните психични функции включва и изграждането на съвършено нови психични образувания, които Вичотски нарича висши психични функции. Те се изграждат или поставят в мозъка на човека, на собствено поле висшите психични функции не се надграждат като етаж над елементарните те се изграждат като нови психични конструкти, свързани само с продуктите на човешката дейност.

Всяко научно или житейско знание, всяко понятие и действие, всяка категория и закон, като природен и обществен е висша психични функции на човека. Овладяването на устната и писмената реч, на числата и знаците на химичните и физичните знаци и т.н. са безбройни висши психични функции на човека.

Вичотски илюстрира висшите психични функции с така наречените(остатъчни)форми. Нарича ги так защото човечеството ги е изработило още от най – древните времена на своята история, а си служи и до ден днешен стях. Такива рудиментарни форми на висшите психични функции Висотски посочва:

- „изборът по жребий”

- „възел за запомняне”

- „броене на пръсти”

„изборът по жребий” е ситуация, при която на човека се налага да избере по две или няколко равновероятно съществуващи възможности. При напълно равностойни две стимулиращи възможности да бъде избрана само една човек е прибягнал до условно въвеждане на трети предмет в качеството на жребий. Всъщност изборът по жребий е ситуация, която се осъществява чрез изкуствено въведен стимул. Всъщност този стимул детерминира висш тип ориентация оръдие на ориентация, а това е вече мисловна активност или висша психична функция. Това, именно е което отличава висшата психична функция, в случая изборът по жребий който е въведеният допълнителният стимул или знак. Вичотски нарича висшата психична функция, още знакова или оръдийна (пример: две ябълки – монета ези тура).

Втората рудиментарна форма е „възелът за запомнянето” всъщност това е ситуация при която човек за да запомни отделни отделни елементи от ситуацията въвежда стимули и чрез тяхното запомняне или поддържане реално се запомня и ситуацията(пример: местим часовника за да не закъснееш).

Третата илюстрация – „броене на пръсти”. На висшите животни и на човека е присъща възможност за количествена ориентация в заобикалящите го предмети и явления. Но на определен етап от историческото си развитие, на основата на езика и на социалното общуване човекът е открил и бройните характеристики на предметите и явленията. Всяко количество без изключение има своите точни бройни измерения. Оказва се, че за бройните характеристики на предметите и явленията, човек най – напред се е възползвал от пръстите на ръцете. Това е всъщност процес на обвързване на количеството предмети с количеството пръсти на ръцете. Ръцете постепенно се превръщат в точен еталон за бройната характеристика на предметите. Означаването на броя на предметите се замества постепенно от адекватните думи. Този процес исторически и индивидуално е един и същ.